

ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ Ν. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΟΡΑΤΙΟΥ ΩΔΑΙ (ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1949

ΙΣΤ
ΛΑΤ
1949

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΟΡΑΤΙΟΥ ΩΔΑΙ

(ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ Ν. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

Αρ. Εισ. 14679

ΟΡΑΤΙΟΥ ΩΔΑΙ (ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1949

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ Η ΕΛΛΗΝΙΚΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ

Επίκαιρη πολιτική και οικονομία

Επίκαιρη πολιτική και οικονομία
Επίκαιρη πολιτική και οικονομία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

---

1. Βίος τοῦ Ὁρατίου.

Ο Κόιντος Ὁράτιος Φλάκκος (Q. Horatius Flaccus) ἐγεννήθη τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου τοῦ 65 π. Χ. (689 ἀπὸ κτίσ. Ρώμ.) ἐν Οὐενουσίᾳ τῆς κάτω Ἰταλίας, παρὰ τὸν ποταμὸν Αὔφιδον. Ο πατήρ του ἦτο ἀπελεύθερος (libertinus), ἀποχῶν ἐκ τῶν προσόδων μικροῦ κτήματος. Περὶ τῆς μητρός του οὐδὲν εἴναι γνωστόν, διότι περὶ αὐτῆς ὁ Ἰδιος οὐδὲν ἀναφέρει εἰς τὰ ποιήματά του. Πιθανῶς ἡ μήτηρ του εἶχεν ἀποθάνει, ὅτε ὁ Ὁράτιος ἦτο πολὺ μικρός. Μέχρι τοῦ 12ου ἔτους τῆς ἡλικίας του ἔζησεν ὁ Ὁράτιος ἐντὸς τοῦ ἐπιβλητικοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος τῆς μικρᾶς γενετέρας του, ἀπολαύνων τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς ἀνέσεως τῆς ἀγορικῆς ζωῆς. Μετὰ ταῦτα, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πατρός του, ἥλθεν εἰς Ρώμην πρὸς συμπλήρωσιν τῆς μορφώσεώς του. Ἐκεῖ παρηκολούθησε τὰ μαθήματα διαπρεπῶν διδασκάλων καὶ δὴ τοῦ περιφήμου γραμματικοῦ Ὀρβιλίου. Ο πατήρ του, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν νέων δαπανῶν, τὰς ὅποιας ἐδημούργησεν ἡ ἐν Ρώμῃ ἐγκατάστασίς των, ἀνέλαβε τὸ ἔργον τοῦ εἰσπράκτορος τῶν ἐκ τῶν δημοπρασιῶν χρημάτων (coactor auctiōnū) καὶ ἀφωσιώθη δλοψύχως εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἡθικὴν μόρφωσιν τοῦ νιοῦ του, χάριν τοῦ ὅποιου ἐγκατέλιπε τὴν Οὐενουσίαν καὶ τὸ προσφιλές ἀγρόκτημά του. Διὰ τοῦτο ὁ ποιητὴς ἀναφέρει εἰς τὰ ποιήματά του (Σατι. I 6, 72) μετὰ τρυφερᾶς εὐγνωμοσύνης τὴν αὐταπαρνήσιαν καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ θυσίας τοῦ στοργικωτάτου πατρός του, τοῦ ὅποιου τὸ δόνομα ὑπερηφάνως μνημονεύει, εἰς πεῖσμα ἔκεινων, οἵτινες ἔσκωψαν αὐτὸν διὰ τὴν ταπεινὴν καταγωγὴν του.

Ἄλλος οἱ πνευματικοὶ ὄριζοντες τῆς Ρώμης, διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ τύχουν ἀρτίας μορφώσεως, ἥσαν στενοί. Τὸ ἀνέσπερον φῶς τοῦ

ἀρχ. Ἐλληνικοῦ πνεύματος ἥτο εἰσέτι ἔντονον εἰς τὴν ἀρχικὴν ἐστίαν του, τὰς Ἀθήνας. Διὰ τοῦτο δὲ Ὁράτιος κινούμενος ὑπὸ μόνης τῆς ἐπιθυμίας νὰ παρακολουθήσῃ μαθήματα ρητορικῆς καὶ ἰδίᾳ φιλοσοφίας εἰς τὰς σχολὰς τῶν διαδόχων τοῦ Ἰσοκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος, ἥλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας εἰς ἡλικίαν 19 περίπου ἐτῶν, ἥτοι τὸ 46 π. Χ.

Τάς ἐν Ἀθήναις σπουδάς του διέκοψαν σοβαρὰ ἐν Ρώμῃ πολιτικὰ γεγονότα. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος (Μάρτιος τοῦ 44 π. Χ.) ἔξεργάγη νέος ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν διαδόχων καὶ τῶν δολοφόνων αὐτοῦ. Ὁ Βροῦτος καὶ δὲ Κάσσιος κατέλαβον τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν. Ὁ Βροῦτος ἤλθε τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους ἐκείνου εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Ὁράτιος μετ' ἄλλων συσπουδαστῶν του, παρασυρόμενος ἀπὸ τὸν εὔκολον ἐνθουσιασμὸν τῆς ἡλικίας του, ἔσπευσε προθύμως νὰ καταταχθῇ ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Βρούτου, μὲ τὸν βαθμὸν μάλιστα τοῦ στρατ. χιλιαρχου, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχεν ὑπηρετήσει ώς στρατιώτης.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 42 π. Χ. συνεκροτήθη ἡ παρὰ τοὺς Φιλίππους μάχη¹ οἱ δημιοκρατικοὶ ἡττήθησαν καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Ὁ Ὁράτιος δὲν αἰσχύνεται νὰ διμολογήσῃ (Ὀδὴ 7, στίχ. 9, 10, 11, 12 βιβλ. II) ὅτι ἐγκατέλιπε τὴν ἀσπίδα του εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ταύτης. Ἰσως δῆλος δὲν πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ κυριολεκτικῶς τὸ χωρίον τοῦτο. Πιθανῶς ὑπανίσσεται κατὰ ποιητικὸν τρόπον, ὅτι μετὰ τὴν ἡτταν ἐκείνην τῶν διμοφρόνων του δὲν ἀνεμείχθη πλέον εἰς τὴν πολιτικήν, ἀλλ' ἐπεδόθη εἰς μελέτας καὶ εἰς τὴν ποίησιν.

Ἡ θέσις τοῦ Ὁράτιου, μετὰ τὴν παρὰ τοὺς Φιλίππους ἡτταν, ἀποβαίνει δεινή. Ἡ μικρὰ πατρικὴ περιουσία του, τῆς δοπίας ἥτο κληρονόμος, διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποθάνει δὲ πατήρ του, ἐδημεύθη ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ καὶ διενεμήθη μετὰ πολλῶν ἄλλων κτηματικῶν περιουσιῶν εἰς τοὺς παλαιμάχους στρατιώτας (veteranos).

Οτε δῆλος τῷ 41 π. Χ. ἐχορηγήθη παρὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ γενικὴ ἀμνηστία εἰς τοὺς ἀντιπάλους του, ἐπωφελούμενος ταύτην καὶ δὲ Ὁράτιος ἐπανῆλθεν εἰς Ρώμην, ὅπου πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν διωρίσθη οἰκονομικὸς ὑπάλληλος (ταμιακὸς γραμματεύς). Τάς ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας ὡρας του διέμετεν εἰς τὴν ποίησιν. Ταχύτατα δὲ συνεδέθη διὰ φιλίας μετὰ τῶν ὀνομαστῶν τότε ποιητῶν Οὐεργιλίου καὶ Οὐαρίου καὶ δι' αὐτῶν ἥλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ πιστοῦ συμβούλου τοῦ

‘Οκταβιανοῦ, τοῦ Μαικήνα, τοῦ ἐνθέρμου προστάτου τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων.

“Η ἀπλῆ κατ’ ἀρχὰς γνωριμία του μετὰ τοῦ Μαικήνα ἔξειλίχθη σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τόσην οὐκειότητα καὶ φιλίαν, ὥστε ὁ Μαικήνας προσέφερεν εἰς αὐτὸν ὡς δῶρον τὴν Σαβινικὴν ἔπαυλιν, κειμένην εἰς 25 περίπου μιλίων ἀπόστασιν πρὸς τὰ ΒΑ τῆς Ρώμης. Τῆς ἔπαυλεως ταύτης τὰ θέλγητα ὑμνεῖ ὁ ποιητής συχνὰ εἰς ποιήματά του, διότι ἐκεῖ εὑρεν διπολιόγους. Ταύτης τῆς ποιητικής ψυχή του, ἄνεσιν, χαράν, πηγάς ἐμπνεύσεως ἀλλὰ καὶ προσόδους ἀξιολόγους.

“Η ποιητικὴ ἵκανότης τοῦ ‘Ορατίου, αἱ ἔξαρσετοι κοινωνικαὶ ἀρεταὶ του καὶ ὁ φιλικὸς δεσμός του μετὰ τοῦ Μαικήνα εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν ἀριστοκρατικὸν κύκλον τῆς ὁρμαϊκῆς κοινωνίας. Οἱ διαιτητέοντες εἰς τὰ γράμματα κυρίως ἀνδρες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν φίλοι του. Δεύγματα τρανὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκτιμήσεως καὶ φιλίας του παρέχουν αἱ φύδαι του, διότι πολλὰς ἀπευθύνει, τιμῆς ἔνεκα, πρὸς αὐτούς.

“Ιδιαιτέρας ὅμως μνείας εἶναι ἀξία ἡ πρὸς τὸν ‘Οκταβιανὸν Αὔγουστον εἰλικρινῆς ἀφοσίωσις καὶ ἀγάπη τοῦ ‘Ορατίου. Τὸ γεγονός δὲ ὅτι ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν δημοκρατικῶν Βρούτου καὶ Κασσίου ἐπολέμησε πρὸ ἐτῶν κατὰ τῶν ἀρχῶν, τὰς ὅποιας ἔξεπροσώπει ὁ διάδοχος τοῦ δολοφονηθέντος Καίσαρος, δὲν ἀποδεικνύει ὅτι ἐστερεῖτο σταθερῶν πολιτικῶν πεποιθήσεων, ἀλλ’ ὅτι ὁ ἐνθουσιώδης ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ποιητής, ὁριμος ἥδη, ἥτοι ἵκανὸς νὰ διακόνη καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ προσηκόντως τὴν θαυμασίαν τάξιν, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν κατὰ πάντα πρόσδοτον τοῦ Ρωμ. κράτους, ήτις ἐπραγματοποιήθη καὶ ἐπεκράτησεν ἐν αὐτῷ διὰ τῆς δεξιωτάτης διοικήσεως τοῦ Αὐγούστου. Λιὰ τοῦτο δὲν παρουσιάζεται ὡς ἀπλῶς ἀνεχόμενος τὸ νέον καθεστώς, ἀλλὰ διαθέτει τὴν ἐμπνευσίν του, ἵνα ὑμνήσῃ αὐτό, συντελῶν οὕτω τὸ κατ’ αὐτὸν εἰς τὴν παγίωσίν του.

Εἰς ἡλικίαν 57 ἐτῶν ἀπέθανεν αἰφνιδίως τῇ 27 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 8 π. Χ. καὶ ἐτάφη ἐπὶ τοῦ Ἡσκυλίνου λόφου, παρὰ τὸν τάφον τοῦ μεγάλου φίλου καὶ προστάτου του Μαικήνα, ὅστις εἶχε προηγηθῆ αὐτοῦ εἴκοσι μόνον ἡμέρας εἰς τὸν θάνατον.

2. Ἔργα τοῦ Ὁρατίου.

Ο Ὁράτιος ἔγραψε λυρικὰ καὶ σατιρικὰ ποίηματα. Καὶ λυρικὰ μὲν εἶναι: α) αἱ φόδαι (carmina) εἰς 4 βιβλία, β) οἱ ἐπῳδοί (epodi) εἰς ἑν βιβλίον, ποιήματα σκωπτικά, πλήρῃ εἰρωνείᾳς καὶ σκηνῶν ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ α' Ἑλληνος Ιαμβικοῦ ποιητοῦ Ἀρχιλόχου τοῦ Παρθίου, γ) δὲ ἔκατον ταέτη ηροεις (carmen saeculare), ποιηθεὶς κατ' ἐντολὴν τοῦ Αὐγούστου, ἵνα ψαλῇ ὑπὸ χοροῦ εὐγενῶν παιδῶν καὶ παρθένων κατὰ τὴν ἕοτε τῶν Σαυκουλαρίων, τελεσθεῖσαν κατὰ τὸ ἔτος 17 π. Χ. Σατιρικὰ δὲ εἶναι: α) αἱ Σάτιραι (Satirae ἢ Sermones) εἰς δύο βιβλία, διὰ τῶν διοίων ὁ ποιητὴς σκώπτει καὶ καυτηριάζει μὲλεπτὴν ἀστειότητα τὰς ἡθυκὰς ἐλλειψεις τῆς κοινωνίας, χωρὶς νὰ θίγῃ ὅρισμένα πρόσωπα, κατ' ἀπομίμησιν τῆς μέσης κωμῳδίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, β) αἱ Επιστολαί (epistolae) εἰς 2 βιβλία, τοῦ αὐτοῦ περίπου πρὸς τὰς σατίρας περιεχομένου, ἀλλὰ πρὸς ὅρισμένα πρόσωπα ἀπευθυνόμεναι, κατ' ἀπομίμησιν τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς κωμῳδίας καὶ γ) ἡ Ποιητικὴ τέχνη (Ἐπιστολαὶ πρὸς Πίσονας, aut epistola ad Pisones), ἀπευθυνομένη πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Λευκίου Καλπονγίου Πείσωνος καὶ περιέχουσα ἀξιολόγους παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ποιήσεως γενικῶς.

Ο Ὁράτιος, διὰ τῶν ἀνωτέρω ποιημάτων του καὶ ίδια διὰ τῶν Ψδῶν του, κατετάχθη μεταξὺ τῶν δοκιμωτάτων Ρωμαίων ποιητῶν, καταλαβὼν τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ κύκλῳ τῶν λυρικῶν τοιούτων. Ἀνεδείχθη δ' ὅντως ἀφιμαστος καλλιτέχνης τῆς λυρικῆς ποιήσεως, πρῶτος αὐτὸς μιμηθεὶς τὰ ὑπέροχα λυρικὰ δημιουργήματα τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πνεύματος, εἰς μύμησιν τῶν διοίων προτιθέτει καὶ τοὺς ἄλλους, λέγων ἐν τῇ πρὸς τοὺς Πείσωνας ἐπιστολῇ 259 «*vos exemplaria Graeca nocturna versate manus, versate diurna*» ἥτοι «*Ὑμεῖς τὰ ἐλληνικὰ παραδείγματα (συγγράμματα) νύκτα καὶ ἥμέραν ἀνελίσσετε*». Αἱ φόδαι τοῦ Ὁρατίου ἀποτελοῦν τὸ κάλλιστον ἀπό-ψεως μέρος τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου. Ἡ φιλία, δὲ ἔρως, ἥ ἔρις, τὰ συμπόσια, ἥ πολιτεία ἀποτελοῦν τοὺς πόλους, περὶ τοὺς διοίων στρέφεται ἥ θανατιστὴ ἔμπνευσίς του. Τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν τεχνικὴν μορφὴν των, ἀπονέει χάριν καὶ λεπτὴν εὐτραπελίαν. Αν καὶ ἐμμιμήθη τοὺς Ἑλληνας λυρικούς, τὸν Ἀρχιλόχον, τὴν

Σαπφώ καὶ τὸν Ἀλκαῖον, ἐν τούτοις δὲν παρουσιάζεται ὡς ἀντιγραφένς ἢ τυφλὸς μιμητὴς αὐτῶν. Παρουσιάζει πρωτοτυπίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν, ἐν τῇ διότια καταφαίνεται ἡ γνησία ρωμαϊκή ψυχή του.

Τὴν πρώτην τῶν ἀνὰ χεῖρας ἐκλεκτῶν φόδων ἀπευθύνει πρὸς τὸν μέγαν προστάτην του Μαικήναν. Ἐν αὐτῇ ἐκθέτει τὰς διαφόρους κλίσεις καὶ ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐν κατακλεῖδι τὸ ἀτομικόν του ἰδεῶδες.

Τὴν β' ἀπευθύνει πρὸς τὸ πλοῖον, ἐφ' οὗ ἐπεβιβάσθη ὁ φίλος του Οὐνεργίλιος, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας.

Τὴν γ' πρὸς τὸν Μ. Ἀγρίπταν, διαπρεπῆ στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν ἄνδρα τῆς ἐποχῆς του.

Τὴν δ' πρὸς τὸν Ἐρμῆν, κατὰ μάμησιν ὅμοιον ὑμνου τοῦ Ἀλκαίου πρὸς αὐτόν.

“Ἡ εἴναι εὐχὴ πρὸς τὴν Ἀρτεμίν καὶ τὸν Ἀπόλλωνα.

“Ἡ ζ', κατὰ μάμησιν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν θρήνων, ἐποιήθη ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ κοινοῦ μετὰ τοῦ Οὐνεργίλιου φίλου Κοϊντιλίου Οὐνάρου.

“Ἐν τῇ ζ' ἐξωτερικεύει τὴν ἀμετρον χαράν του ἐπὶ τῇ ἥττῃ καὶ τῷ θανάτῳ τῆς βασιλίσσης τῆς Αἰγύπτου Κλεοπάτρας.

“Ἐν τῇ η' πανηγυρίζει ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ εἰς Ρώμην τοῦ κατὰ τὴν μάχην παρὰ τοὺς Φιλίππους συμπολεμιστοῦ του Πομπίου Οὐνάρου.

“Ἐν τῇ θ', ἀπευθυνομένῃ πρὸς τὸν Μαικήναν, φαντάζεται ἑαυτὸν μετὰ θάνατον μεταμορφούμενον εἰς κύκνον καὶ ἔξασφαλίζοντα τὴν ἀθανασίαν.

“Ἐν τῇ ι', ἀπευθυνομένῃ πρὸς τὸν Μαικήναν, φαντάζεται ὅτι τὸν ἐπισκέπτεται οὗτος καθ' ἣν ὡραν ἐτοιμάζεται νὰ θυσιάσῃ εἰς τὴν Ἡραν καὶ τὸν προσκαλεῖ νὰ συνεορτάσῃ, διότι ἄγει τὴν ἐπέτειον τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐσώθη ἀπὸ τὸν ἀπειλήσαντα αὐτὸν κίνδυνον, ἐκ τοῦ καταπεσόντος ἐπ' αὐτοῦ δένδρου τοῦ κήπου του.

“Ἐν τῇ ια' ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Βάκχον, ἵνα ὑπὸ τὴν ἔμπνευσίν του ἐγκωμιάσῃ τὸν Αὔγουστον. Καὶ

ἐν τῇ ιβ', ἡτις ἀποτελεῖ ἐπίλογον τρόπον τινὰ τῶν τριῶν πρώτων βιβλίων τῶν φόδων, κρίνει μετὰ χαρακτηριστικῆς ἀλαζονείας τὴν ἀξίαν τοῦ ποιητικοῦ ἔργου του.

Σωτηρίας

ΜΕΡΟΣ Α'.

KEIMENON

CARMINA SELECTA

LIBER PRIMUS

1.

1. Maecenas, atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum,
sunt quos curriculo pulverem Olympicum
collegisse iuvat, metaque fervidis
5. evitata rotis, palmaque nobilis
terrarum dominos evehit ad deos;
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergeminis tollere honoribus;
- illum, si proprio condidit horreo
10. quidquid de Libycis verritur areis;
gaudentem patrios findere sarculo
agros Attalicis condicionibus
- numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare;
15. luctantem Icariis fluctibus Africum
mercator metuens otium et oppidi

- laudat rura sui; mox reficit rates
quassas, indocilis pauperiem pati;
est qui nec veteris pocula Massici
20. nec partem solidō demere de die

- spernit, nunc viridi membra sub arbuto
stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae;
multos castra iuvant et lituo tubae
25. permixtus sonitus bellaque matribus

- destestata manet sub Iove frigido
venator, tenerae coniugis immemor,
seu visa est catulis cerva fidelibus,
seu rupit teretes Marsus aper plagas.

30. me doctarum hederae praemia frontium
dis miscent superis, me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris chori
secernunt populo, si neque tibias

- Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
35. quodsi me lyricis vatisbus inseres,
sublimi feriam sidera vertice.

2.

(III)

1. Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenae, lucida sidera,
ventorumque regat pater
obstrictis aliis praeter Iapyga,

5. navis, quae tibi creditum
debes Vergilium; finibus Atticis

reddas incolumem precor,
et serves animae dimidium meae.

~~✓ illi robur et aes triplex~~

10. circa pectus erat, qui fragilem truci
commisit pelago ratem
primus, nec timuit praecipitem Africum

~~decertantem Aquilonibus.~~

nec tristis Hyadas nec rabiem Noti,

15. quo non arbiter Hadriae
maior, tollere seu ponere volt freta. ~~✓~~

~~✓ quem mortis timuit gradum,
qui siccis oculis monstra natantia,~~

qui vident mare turgidum et

20. infamis scopulos Acroceraunia?

nequicquam deus abscidit

prudens oceanio dissociabili

terras, si tamen impiae

non tangenda rates transiliunt vada. ~~✓~~

25. audax omnia perpeti
gens humana ruit per vetitum (nefas!)
audax Iapeti genus
ignem fraude mala gentibus intulit.

post ignem aetheria domo

30. subductum macies et nova febrium
terris incubuit cohors,
semotique prius tarda necessitas ~~✓~~

leti corripuit gradum.

- ~~✓ expertus vacuum Daedalus aera~~ ~~✓~~
35. pennis non homini datis;
perrupit Acheronta Hereuleus labor.

στοιχ.

nil mortalibus ardui est:
 caelum ipsum petimus stultitia, neque
 per nostrum patimur scelus
 40. iracunda Iovem ponere fulmina.

3.

(VI)

1. Scriberis Vario fortis et hostium
 vicit, Maeonii carminis alite,
 quam rem cumque ferox navibus aut equis
 miles te duce gesserit.
5. nos, Agrippa, neque haec dicere nec gravem
 Pelidae stomachum cedere nescii
 nec cursus duplicitis per mare Ulyxei
 nec saevam Pelopis domum
- conamur, tenues grandia, dum pudor
 10. inbellisque lyrae Musa potens vetat
 laudes egregii Caesaris et tuas
 culpa deterere ingenii.
- quis Martem tunica tectum adamantina
 digne scripserit aut pulvere Troico
 15. nigrum Merionen aut ope Palladis
 Tydiden superis parem?
- nos convivia, nos proelia virginum
 sectis in iuvenes unguibus acerum
 cantamus, vacui sive quid urimur,
 20. non praeter solitum leves.

4.

(X)

1. Mercuri, facunde nepos Atlantis,
qui feros cultus hominum recentum
voce formasti catus at decorae
more palaestrae,
5. te canam, magni Iovis et deorum
nuntium curvaeque lyrae parentem
callidum, quidquid placuit, iocosu
condere furto.
- te, boves olim nisi reddidisses
10. per dolum amotas, puerum minaci
voce cum terret, viduus pharetra
risit Apollo.
- quin et Atridas, duce te, superbos
Ilio dives Priamus relicto
15. Thessalosque ignis et iniqua Troiae
castra gefellit.
- tu piás laetis animas reponis
sedibus, virgaque levem coerces
aurea turbam, superis deorum
20. gratus et imis.

5.

(XXI)

1. Dianam, tenerae dicite virgines,
Intonsum, pueri, dicite Cynthium
Latonamque supremo
dilectam penitus Iovi.

5. vos laetam fluviis et nemorum coma,
 quaecumque aut gelido prominet Algido
 nigris aut Erymanthi
 silvis aut viridis Cragi;

vos Tempe totidem tollite laudibus
 10. natalemque, mares, Delon Apollinis
 insignemque pharetra
 fraternaque umerum lyra.

- Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
 pestemque a populo et principe Caesare in
 15. Persas atque Britannos
 vestra motus aget prece.

6.

(XXIII)

1. Quis desiderio sit pudor aut modus
 tam cari capitisi ? praecipe lugubris
 cantus, Melompene, cui liquidam pater
 vocem cum cithara dedit.

5. ergo Quintilium perpetuus sopor
 urget ! cui Pudor et Iustitiae soror,
 incorrupta Fides, nudaque Veritas
 quando ullum inveniet parem ?

multis ille bonis flebilis occidit,
 10. nulli flebilius, quam tibi, Vergili.
 tu, frustra pius, heu, non ita creditum
 poscis Quintilium deos.

- quid ? si Threicio blandius Orpheo
 auditam moderere arboribus fidem,
 15. num vanae redeat sanguis imagini,
 quam virga semel horrida

non lenis precibus fata recludere,
 nigro compulerit Mercurius gregi?
 durum : sed levius fit patientia
 quidquid corrigere est nefas.

7.

(XXXVII)

1. Nunc est bibendum, nunc pede libero
 pulsanda tellus ; nunc Salaribus
 ornare pulvinar deorum
 tempus erat dapibus, sodales.
5. antehac nefas depromere Caecubum
 cellis avitis, dum Capitolio
 regina dementis ruinas,
 funus et imperio parabat
 contaminato cum grege turpium
10. morbo virorum, quidlibet impotens
 sperare fortunaque dulci
 ebria, sed minuit furorem
 vix una sospes navis ab ignibus,
 mentemque lymphatam Mareotico
15. redigit in veros timores
 Caesar ab Italia volantem
 remis adurgens, accipiter velut
 mollis columbas aut leporem citus
 venator in campis nivalis
20. Haemoniae, daret ut catenis
 fatale monstrum. quae generosius
 perire quaerens nec muliebriter
 expavit ensem nec latentis
 classe cita reparavit oras.

25. ausa et iacentem visere regiam
voltu sereno, fortis et asperas
tractare serpentes, ut atrum
corpore conbiberet venenum,

deliberata morte ferocior;
30. saevis Liburnis scilicet invidens
privata deduci superbo,
non humiliis mulier, triumpho.

LIBER ALTER

8.

(VII)

2. O saepe mecum tempus in ultimum
deducte, Bruto militiae duce,
quis te redonavit Quiritem
dis patriis Italoque caelo,

5. Pompei, meorum prime sodalium?
cum quo morantem saepe diem mero
fregi, coronatus nitentis
malobathro Syrio capillos,

tecum Philippos et celerem fugam
10. sensi, relicta non bene parmula,
cum fracta virtus, et minaces
turpe solum tetigere mento;

sed me per hostis Mercurius celer
denso paventem sustulit aere;
15. te rursus in bellum resorbens
unda fretis tulit aestuosis.

- ergo obligatam redde Iovi dapem
 longaque fessum militia latus
 depone sub lauru mea nec
 20. parce cadis tibi destinatis.

oblivioso levia Massico
 ciboria exple, funde capacibus
 unguenta de conchis. quis udo
 deproperare apio coronas

25. curative myrto? quem Venus arbitrum
 dicet bibendi? non ego sanius
 bacchabor Edonis: recepto
 dulce mihi furere est amico.

9.

(XX)

1. Non usita nec tenui ferar
 penna biformis per liquidum aethera
 vates, neque in terris morabor
 longius invidiaque maior
5. urbes relinquam, non ego, pauperum
 sanguis parentum, non ego, quem vocas,
 dilecte Maecenas, obibo
 nec Stygia cohibebo unda.
- iam iam residunt cruribus asperae
 10. pelles et album mutor in alitem
 superne nascunturque leves
 per digitos umerosque plumae.
- iam Daedaleo notior Icaro
 visam gementis litora Bosphori

15. Syrtisque Gaetulas canorus
ales Hyperboreosque campos.

me Colchus et qui dissimulat metum
Marsae cohortis Dacus et ultimi
noscent Geloni, me peritus

20. Discet Hiber Rhodanique potor.

absint inani funere neniae
luctusque turpes et querimoniae;
compesce clamorem ac sepulcri
mitte supervacuos honores.

LIBER TERTIUS

10.

(VIII)

1. Martiis caelebs quid agam kalendis,
quid velint flores et acerra turis
plena miraris positusque carbo in
caespite vivo,

5. docte sermones utriusque linguae!
voveram dulcis epulas et album
Libero caprum prope funeratus
arboris ictu.

- hic dies anno redeunte festus
10. corticem adstrictum pice dimovebit
amphorae fumum bibere institutae
consule Tullo.

- sume, Maecenas, cyathos amici
sospitis centum et vigiles lucernas
15. prefer in lucem : procul omnis esto
clamor et ira.

- mitte civilis super Urbe curas:
 occidit Daci Cotisonis agmen,
 Medus infestus sibi luctuosus
 20. dissidet armis,

Servit Hispanae vetus hostis orae
 Cantaber, sera domitus catena,
 iam Scythae laxo meditantur arcu
 cedere campis.

25. neglegens, ne qua populus laboret,
 parce privatus nimium cavere et
 dona praesentis cape laetus horae et
 linque severa.

11.

(XXV)

1. Quo me, Bacche, rapis tui
 plenum? quae nemora aut quos agor in specus,
 velox mente nova? quibus
 antris egregii Caesaris audiar
5. aeternum meditans decus
 stellis inserere et consilio Iovis?
 dicam insigne, recens, adhuc
 indictum ore alio. non secus in iugis
- Edonis stupet Euhias
10. Hebrum prospiciens et nive candidam
 Thracen ac pede barbaro
 lustratam Rhodopen, ut mihi devio
 ripas et vacuum nemus
 mirari libet. o Naiadum potens

15. Baccharumque valentium
proceras manibus vertere fraxinos,

nil parvum aut humili modo,
nil mortale loquar, dulce periculum est,
o Lenaee, sequi deum
20. cingentem viridi tempora pampino.

12.

(XXX)

Exegi monumentum aere perennius
regalique situ pyramidum altius,
quod non imber edax, non aquilo impotens
possit diruere aut innumerabilis

5. annorum series et fuga temporum.
non omnis moriar multaque pars mei
vitabit libitinam; usque ego postera
crescam laude recens, dum Capitolium

scandet cum tacita virgine pontifex.
10. dicar, qua violens obstrepit Aufidus
et qua pauper aquae Daunus agrestium
regnavit populorum, ex humili potens,

princeps Aeolium carmen ad Italos
deduxisse modos, sume superbiam
quaesitam meritis et Mihi Delphica
lauro cinge volens, Melpomene, comam.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α', ΩΔΗ Ι.

1-6. *alavus*=δ ἐπίπαππος, δ πρόγονος. *editus-a-um*, τοῦ ῳ.
edo=γεννῶ. *decus-oris*=κόσμημα. *iuvο-vi-tum* (α')=ἀρέσκω. *curriculum-i*=ἄρμα. *meta-ae*=ἡ νύσσα (στήλη εἰς τὰς καμπάς τοῦ ἵπποδρόμου). *evito*=ῳ. (α) διαφεύγω. *palma-ae*=φοῖνιξ (δένδρον). *evehо-xi-um* (γ')=ἀναβιβάζω, ἀνυψώ· ἥ φυσ. σ. *sunt quos* (=πον-nullos) *iuvat collegisse curriculo pulverem Olympicum et meta evitata rotis ferridis et palma nobilis evehit ad deos dominos terrarum* (τὸ meta καὶ palma ὑποκ. τοῦ evehit). *Maecenas-alis* δ Μαικήνας, ἀπλοῦς ἵππεὺς Ρωμαῖος, εὐνοούμενος τοῦ Αὐγούστου καὶ δ σπουδαιότερος σύμβουλος αὐτοῦ, καταγόμενος ἐκ πιλαιοτάτης Τοσκανικῆς οἰκογενείας. 7-10. *hunc* (*iuvat*). *mobilis-i*=εὑμετάβολος, ἀσταθής. *turba-ae*=πλῆθος. *illum* (*iuvat*). *tergeminius*=τριδύμιος, τριπλοῦς. *proprius-a-um*=δ ἴδιος (τινὸς) ἀτομικός. *horreum*=ἡ ἀποθήκη, δ σιτοβολών. *verro-rri-rsum* (γ')=σαρῶ (σαρώνω). *area-ae*=τὸ ἀλώνιον. *tergemini honores* λέγονται ἥ ἀρχὴ τοῦ ἀγορανόμου (aedilis), τοῦ πρατίῳδος (praetor), καὶ τοῦ ὑπάτου (consul). *Libycae areae*, διότι ἥ ἐπωρχία τῆς Λιβύης ἐπιδομήθενε μετὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Σικελίας, τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐν Ρώμῃ καταναλισκομένου σίτου. 11-18. *findo-di-ssum* (γ')=σχίζω, σκάπτω. *sarculum-i*=τὸ σκαλιστήριον, ἥ ἀξίνη. *condicio-onis*=ἡ πρότασις, δ ὅρος. *nuptiam demoveas*=οὐδέποτε ἥθελες ἀπομακρύνει. *trabs-bis*=ἡ δοκός, τὸ πλοῖον. *seco-ui-ctum* (α')=κόπτω, διασχίζω. *luctor*, (α')=παλαίω. *tox*=ἐπίρ.

μετ³ δλίγον. *reficio* (re-facio)=ἐπισκευάζω. *ratis-is*=ἡ σχεδία, πλοιον. *quassus-a-um* (τοῦ φ. quatior)=καταπεπονημένος, βεβλαμμένος. *indocilis*=ἀμαθής, ἀπειρος. *Attalicae condiciones* διότι τὰ πλούτη τῶν Ἀτταλικῶν βασιλέων τῆς Περγάμου ἦσαν παροιμώδη. Ὁ Ἀτταλος δ III (133 π. Χ.) εἶχε κληροδοτήσει τὸ βασίλειόν του εἰς τοὺς Ρωμαίους. *Cypria trabs* διότι οἱ Κύπροι ήσαν τολμηροὶ θαλασσοπόροι καὶ ἵκανοι ἔμποροι. *Africus*=δ λίψ (κοιν. γαρμπῆς), θυελλώδης κατὰ τὸν χειμῶνα ἄνεμος. 19-28. *poculum-i*=ποτήριον. *de-mo-mpsi-mpsum* (γ')=ἀφαιρῶ. *solidus* (ἐπίθ.)=στερεός, ἀκέραιος. *sperno-sprevi-elum* (γ')=ἀποχωρίζω, διλιγωρῶ. *nunc...nunc*=δὲ μὲν...δὲ δέ. *arbutus-i*=ἡ κόμαρος. *viridis-is*=πράσινος, θαλερός. Ἡ φυσ. σειρά: *nunc stratus membra sub viridi arbulo. ad lene caput sacrae aquae*=παρὰ τὴν ἥρεμον πηγὴν (κεφαλόβρυσον) ἵερον ὕδατος· (αἱ πηγαὶ ἦσαν καθιερωμέναι εἰς θεότητας). *tuba-ae*=ἡ σάλπιγξ. *lituus-i*=κέρας, ἐπικαμπής σάλπιγξ. *delestor* (α')=μυσάττομαι, καταρῶμαι. *sub Iove frigido* ἀντὶ τοῦ *sub caelo*. *seu-seu*=εἴτε-εἴτε. *calulus-i*=σκύλος, κυνάριον. *rumpo-pi-ptum* (γ')=θραύσω διαρρηγνύω. *teres-elis* στρογγύλος, ἐπιμήκης. *plaga-ae*=δίκτυον. *Massicus* καλεῖται δ περίφημος οἶνος τῆς Καμπανίας (καμπανίτης) δ φέρων τὸ δνομα τοῦ δμωνύμου δρους τῆς Ἰταλίας. *sub Iove frigido*, διότι δ *Juppiter*, ὃς προσωποποιία τοῦ οὐρανοῦ, λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ ψυχροῦ ὑπαίθρου. *Marsus*=Μαρσικός, δνομα λαοῦ Ἰταλικοῦ. 29-36. *hedera-ae*=δ κισσός, φυτὸν ἵερὸν τοῦ Βάκχου, τοῦ ἔξαπτοντος τὴν φαντασίαν τῶν ποιητῶν. *gelidus*, ἐπίθ. κρυερός, παγετώδης. *secerno-crevi-etum* (γ')=διακρίνω, χωρίζω. *tibia-ae*=δ αὐλὸς (μουσικὸν δργανον). *Euterpe-Polyhymnia*, δνόματα Μουσῶν. *barbitus-i*=ἡ βάρβιτος, ἔγχορδον μουσ. δργανον, δμοιον πρὸς τὴν λύραν. *Lesbous*, διότι ἡ Σαπφὼ καὶ δ Ἀλκαῖος, οἱ περίφημοι λυρικοὶ ποιηταὶ τοῦ 6ου π. Χ. αἰῶνος ἦσαν Λέσβιοι. *vales-is*=μάντις, ποιητής. *insero-ui-rlum* (γ')=συγκαταλέγω. *sublimis-is*=ἐπίθ. μετέωρος, μετάρσιος. *ferio* (δ)=πλήττω. *quod si me...vertice*=διότι, ἐάν με κατατάξῃς μεταξὺ τῶν λυρικῶν ποιητῶν, διὰ μεταρρίσου κεφαλῆς θὰ πλήξω τὰ ἄστρα.

2.

ΒΙΒΛΙΟΝ Ι. ΩΔΗ III.

1-8. *diva potens Cypri*=ἡ θεὰ ἡ δεσπόζουσα τῆς Κύπρου· ἡ Κύπρις ('Αφροδίτη), ἡς περίφημον τὸ ἐν Πάφῳ ίερὸν (*Venus marina*, ἡ θαλάσσια 'Αφροδίτη). *fratres Helenaes*=οἱ ἀδελφοὶ τῆς Ἐλένης Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, οἱ Διόσκουροι, λατρευόμενον ὃς θαλάσσιαι θεότητες, προσωποποίησις τῶν δύο λαμπροτέρων ἀστέρων τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν διδύμων. Ἡλεκτρικοὶ σπινθῆρες ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν ἴστῶν φαινόμενοι μετὰ θύελλαν ἔμεωροῦντο αἴσιοι οἰωνοί ὑπὸ τῶν Διοσκούρων πεμπόμενοι. *obstringo - nxi - ctum* (γ')=σφίγγω, περιορίζω. *obstrictis aliis* (ventis). *Iapyx-ygis*=ὅς Ἱάπυξ διὰ τοὺς Ρωμαίους ἥτο κυρίως ὁ βιορειοδυτικὸς ἄνεμος, λίαν εὐνοϊκὸς διὰ τοὺς ταξιδεύοντας ἔξι Ἰταλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ φυσικὴ σειρὰ *sic... regat navis*=εἴθε οὕτω νάση διακυβερνᾷ, δὲ πλοῖον. *quae debes tibi creditum Vergiliūm*, διότι δὲ ποιητὴς εἶχεν ἐμπιστευθῆ τρόπον τινὰ τὴν ζωὴν τοῦ Οὐρεγγίλου εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὅποιον οὕτω *debet*. *reddo* (ρ. γ').=ἀποδίδωμ. *dimidium apimae meae*, προβλ. «μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασι». *dimidium*=τὸ ἥμισυ. 9-16. *robur-oris*=ἄγρια δρῦς (μεταφ. τόλμη) ἡ φυσ. σειρ. *robur et triplex aes erat circa pectus illi qui...* (προβλ. «πολλὰ τὰ δεινὰ κοῦδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει...»). *fragilis-is*=ἐπίθ. εὔθραυστος. *trux-cis*=ἐπίθ. ἄγριος (*fragilis ratis-trux pelagus*, ἀντίθεσις). *praeceps-ilis* (*prae-caput*)=προπετής, δρμητικός. *Hyades-um*=αἱ Ὑάδες, σύμπλεγμα 7 ἀστέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ταύρου. Ἡ ἐπιτολή των ἐνομίζετο ὅτι ἐπέφερεν ὑετοὺς καὶ καταγίδας διὰ τοῦτο καλοῦνται *tristes*. *rabies-ei*=ἡ λύσσα. *quo (Noto) β'* δρος συγκρίσεως. *arbiter-tri*=διαιτητής, κριτής, δεσπότης. *Hadria-ae*, δὲ Ἀδρίας, τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, τὸ ὅποιον εἶναι ἐκτεθειμένον εἰς τὴν δρμὴν τῶν νοτίων ἀνέμων. *volt ἀντὶ vult* τοῦ *volo*=θέλω. *fretum-i*=δὲ πορθμός, ἡ θάλασσα. 17-26. *gradus-us*=βῆμα, προσέγγισις. *quem gradum mortis timuit* (ille homo) qui... τὸν θάνατον φαντάζεται βαδίζοντα, ἵνα προσβάλῃ τὸν τολμηρὸν θαλασσοπόρον· ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἔρωτησιν εἶναι ἀρνητική. *siccus-a-um*=ξηρός. *siccis oculis* πρὸς δήλωσιν τῆς ἀταραξίας τοῦ τολμηροῦ θαλασσοπόρου πρὸ τῶν κινδύνων. *monstra natantia*=τὰ νηχόμενα τέρατα,

κατὰ τὴν φαντασίαν τῶν ναυτιλλομένων. *turgidus* = ἐπίθ. οἰδαλέος (φουσκωμένος). *Acrocerauenia* = τὰ Ἀκροκεραύνια, ὁροσειρὰ τῆς Ἡπείρου καὶ ἀκρωτήριον' αἱ ὑψηλαὶ κορυφαί τῶν πολλάκις ἐπλήγησαντο ὑπὸ κεραυνῶν. *nequicquam* = ἐπίο. μάτην. *abscindo-idi-ssum* (γ') = ἀποσχίζω, ἀποχωρίζω. *dissociabilis* = διαιρετικός, ἀκοινώνητος. *impiae rates* = ἀνόσιοι (διὰ τὴν τόλμην) σχεδίαι. *si tamen rates impiae transiliunt vada non langenda* : ἡ θαλασσοπλοΐα ἔθεωρή η ὡς παράβασις τῆς θείας βουλήσεως καὶ οἱ τολμητίαι θαλασσοπόροι ἐτιμωροῦντο. *perpetri* τοῦ q. *perpetior* (per-patior) = ὑποφέρω, πάσχω. *ruit per velatum* = φέρεται δρμητικὸν διὰ μέσου τῶν ἀπηγορευμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. *nefas!* = ἐπιφ. φεύ!, ἐκφράζον τὴν δδύνην τοῦ ποιητοῦ διὰ τὰ ἀμαρτηματα τοῦ ἀνθρώπου. 27-40. *Iapeli genus* = τὸ γένος τοῦ Ἱαπετοῦ, ὁ Προμηθεύς, ὅστις ἔκλεψεν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ τὸ πῦρ ἐν κοίλῳ νάρθηκι. *fraus mala* ἐννοεῖ τὸν ὀλέθριον δόλον, δι' οὗ ὁ Προμηθεὺς ἔκλεψε τὸ πῦρ. *post ignem* = κατόπιν τῆς κλοπῆς τοῦ πυρός. *macies-ei* = φθίσις, νόσοι σοβαρά. *nova febrium cohors* = νέον πλῆθος πυρετῶν (ἀγνώστων μέχρι τότε πυρετικῶν νόσων). *incumbo* = ἐνσκήπτω. *semotus* (τοῦ semovere) = ὁ ἀπομεμαρυσμένος. *tarda necessitas leti* = ἡ βραδεῖα μοῖρα τοῦ θανάτου. *corripio gradum* = ἐπιταχύνω τὸ βῆμα, οἱ ἀνθρώποι δηλ. πρότερον ἥσαν μακροβιώτεροι, ἔνεκα δημοσίων ἀμαρτημάτων, εἰς τὰ δόποια περιέπεσαν, ἐπέσυραν ἐναντίον των τὴν τιμωρίαν τοῦ θανάτου καὶ οὕτω ἔγιναν βραχύβιοι. *experior*, q. λαμβάνω πεῖραν, δοκιμάζω. *penna-ae* = ἡ πτέρυξ. *Herculeus labor* = ὁ Ἡράκλειος ἄθλος. *perrupit Acheronta* : ἡ κατάβασις ζώντων ἀνθρώπων εἰς τὸν Ἄδην ἦτο ἀπηγορευμένη· ἀλλ' ὁ Ἡρακλῆς κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸν διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν Θησέα καὶ τὸν Πειρίθουν. *nihil-nihil* ardui est = οὐδὲν ἄναντες, δηλ. οὐδὲν δυσχερὲς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην τόλμην. *caelum ipsum petimus stultitia* = καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ζητοῦμεν ἐν τῇ μωρίᾳ μας. Ιονεῖμ, ὑποκ. τοῦ ponere. *iracunda fulmina* = τοὺς ὁργίλους κεραυνούς του.

3.

ΒΙΒΛΙΟΝ I, ΩΙΔΗ VI.

1-12. *Scriberis Vario* = δύνασαι νὰ ὑμνηθῆς ὑπὸ τοῦ Οὐαρίου. *Varius* (L. *Varius Rufus*) φίλος τοῦ Οὐεργιλίου καὶ τοῦ Ὁρατίου,

κατατάσσεται ύπό τῶν ἀρχαίων εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν, θεωρούμενος ὡς πρῶτος ἐπικὸς καὶ τραγικὸς ποιητὴς τῶν χρόνων ἐκείνων. *Maeonii carminis glīte* = τοῦ κύκνου τοῦ Μαιονίου ἄσματος (δοῦλος). *ales-itīs* = δοῦλος (ἐνταῦθα δοῦλος). *Maeoniae-ae* = ἡ Μαιονία, ἡ Σμύρνη, κατὰ τὴν παράδοσιν ἡ διεκδικοῦσα μετὰ μεγαλυτέρας πιθανότητος τὴν τιμὴν ὅτι ἐγέννησε τὸν Ὀμηρον. *quam rem cumque tūm̄sis ἀντὶ quamcumque rem... miles.* περιληπτ. *navibus aut equis* = terra marique. *Agrippa* = δοῦλος Ἀγρίππας (Μ. Οὐνψάντος Ἀγρίππας) διαπρεπῆς στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς τῶν Αὐγούστειων χρόνων καὶ στρατιωτικὸς σύμβουλος τοῦ Αὐγούστου. *nos* = δοῦλοι οὐρανίοις καὶ οἱ τῆς ἀξίας πρὸς αὐτὸν ποιηταί (μετριοφροσύνη). *conor* φ. = πειρῶμαι, ἐπιχειρῶ. *stomachus-i* = δοῦλος, δούλος. *Pelidae... nescii cedere* = τοῦ Πηλείδου.. τοῦ ἀγνοούντος νὰ ὑποχωρῇ, τοῦ ἀκάμπτου. *duplex Ulices* = τὸ Ὀμηρικὸν πολύτροπος (διπόδωπος ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς πανουργίας). Ὁ ποιητὴς διμολόγει ὅτι δὲν δύναται νὰ ποιήσῃ νέαν Ἰλιάδα καὶ Ὁδύσσειαν, προκειμένου νὰ ἔγκωμασῃ τὰ κατορθώματα τοῦ Ἀγρίππα. *saeva Pelopis domus,* πρβλ. «Πελοπιδῶν κακά». *tenuis-is* = ἐπίθ. λεπτός, ταπεινός. *grandis-is* = ἐπίθ. ἀδύος, ὑψηλός. *imbellis*. ἐπίθ. (in-bellum) = ἀπόλεμος. Ἡ φυσ. σειρὰ εἶναι *Musaque potens inbellis lyrae.* *velo-uitum* (α') = ἀπαγορεύω. *detero-trivi-trilum* (γ') = ἀποτρίβω, ἀμβλύνω, βλάπτω. *laus* = δομηρικὸν «κλέα». *culpa ingenii* = ἡ ἀφυΐα. 13-20. *tunicae-ae* = δοῦλοι. *quis scripserit digne?* = τίς ἥθελεν ὑμνήσεις ἐπαξίως; (οὐδεῖς πλὴν τοῦ Οὐνψάντου). *Mars lectus tunica adamantina* = δοῦλος περιβεβλημένος ἀδαμάντινον χιτῶνα, «χαλκοχιτών». ἀδάμας κατὰ τοὺς δομηρικοὺς χρόνους ἐλέγετο δοῦληρὸς χαλκός. *Meriones* = δοῦλος Μηρόντης, γενναῖος ἡνίοχος τοῦ Ἰδομενέως. *ope Palladis* (δοῦλος Ἰλιάδ. E, 330-846). *par-is* = ἐπίθ. τίσος. *convivium-ii* = συμπόσιον. *unguis-is* = ὅνυξ. Ἡ φυσ. σ. *nos cantamus convivia,* *nos proelia sectis unguibus virginum acrīum in iuvenes* αἱ ἐρωτικαὶ μάχαι νεανίδων καὶ νέων, ὡς ἀναίμακτοι, χαρακτηρίζονται προσφυέστατα ὡς συγκρούσεις γινόμεναι μὲν «κομμένα νύχια». *vacuus* = ἐπ. κενός. Ἡ σειρὰ εἶναι: (sive) *vacui* (amore) (*sumus*), *sive quid urinum* = εἴτε δὲν εἴμεθα ἐρωτευμένοι εἴτε κάπως μᾶς καίει δοῦλος «εἴμεθα τσιμπημένοι». *non praeter solitum leves* = οὐχὶ παρὰ τὴν συνήθειάν μας εἴθυμοι.

4.

ΒΙΒΛΙΟΝ I, ΩΔΗ X.

1-20. *Facundus*, ἐπίθ. εὐφραδής, λόγιος. *Atlas-nlis*=δ "Ατλας πατήρ τῆς μητρὸς τοῦ Ἑρμοῦ Μαίας. *cultus*=τὰ ἥθη. *calus*=ἐπίθ. νουνεκής. *decorus*=εὐπρεπῆς. *more decorae palaestrae*=διὰ τῆς συνηθείας τῆς εἰσαχθεύσης διὰ τῆς παλαίστρας, τῆς διδούσης εἰς τὸ σῶμα χάριν καὶ κομψότητα. *furlum-i*=κλοπή, ἀπάτη. *iocosus*=παιγνιώδης (ἀστεῖος). *boves amotias*=τὰς ἀπαχθείσας βοῦς (κατὰ τὸν γνωστὸν μῆνον τῆς ἀρπαγῆς τῶν βοῶν τοῦ Ἀπόλλωνος ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ). "Ἡ φυσικὴ σειρὰ εἶναι· *olim Apollo, dum te puerum terret menaci voce nisi boves reddidisses.... risit viduus pharetra. Thessalosque ignes et iniqua Troiae castra fefullit*=εἰς τὰ πυρὰ τῶν στρατιῶν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τὸ ἔχθρικῶς διακείμενον πρὸς τὴν Τροίαν στρατόπεδον εἰσῆλθε κρυφίως (Ἴλιάδος Ω στ. 322 κ. ἔξ.). *levis turba*=τὸ κοῦφον πληθος (τὸ πλῆθος τῶν ἐν "Ἄδου σκιῶν) (πρβλ. Ἑρμῆς ψυχοπομπός).

5.

ΒΙΒΛΙΟΝ I, ΩΔΗ XXI.

1-4. *dicite*=ὑμνεῖτε. *intonsus*=ἄκαρτος, ἐπίθ. τοῦ Ἀπόλλωνος «Φοῖβος ἀκερσεκόμιτς». *Cynthius*=δ Κύνθιος (Ἀπόλλων), οὕτω καλούμενος ἐκ τοῦ ἐν Δήλῳ ὅρους Κύνθου, ὃπου ἐπιστεύετο ὅτι ἐγεννήθη. *penitus*=ἐκ μυχίων, ἐκ βάθους ψυχῆς. *dilectus* (τοῦ *diligo*)=ἱγαπημένος. "Ἡ φύὴ ἔχει μορφὴν χορικοῦ ἄσματος. Τὸν πρῶτον στίχον τῆς α' στροφῆς ψάλλουν παῖδες, ὃς πρῶτον ἡμιχόριον, τὸν δεύτερον παρθένοι, ὃς δεύτερον ἡμιχόριον, τὸν τρίτον καὶ τέταρτον ψάλλει ὅλος ὁ χορός. Τὸ σχῆμα τοῦτο εὐδύνεται κατωτέρῳ καὶ ψάλλεται ἡ μὲν δευτέρᾳ στροφῇ ὑπὸ τοῦ ἡμιχορίου τῶν παιδῶν, ἡ δὲ τρίτη ὑπὸ τῶν παρθένων καὶ ἡ τετάρτη ὑφ' ὅλου τοῦ χοροῦ. 5-15. *laela fluviiis*=ἡ ἐπὶ τοῖς ποταμοῖς τερπομένη (πρβλ. ποταμία "Ἄρτεμις). *comata nemorum*=ἡ κόμη, τὸ φύλλωμα τῶν ἀλσῶν. *quaeacumque (comata)*. *Algidus-i*=ὅρος τοῦ Λατίου, ἐπὶ τοῦ δούιον ὑπῆρχε ναὸς τῆς Ἄρτεμιδος, εἰς ἀπόστασιν 28 χιλιομέτρων πρὸς Ἀν. τῆς Ρώμης. *promineo* (φ. (β'))=ἔξιχω, φύομαι. *nigrae silvae Erymanthi* τὰ δάση τοῦ Ἐρυμάνθου κα-

λοῦνται *nigrae*, διότι μακρόθεν φαίνονται μέλανα, ἔνεκα τοῦ ὑπομέλανος χρώματος τῶν φύλλων τῆς πύτυος καὶ τῆς ἐλάτης. *Cragus-i*=ὅρος τῆς Λυκίας. *viridis-is*=πράσινος. *Tempe totidem tollit laudibus*=Τὰ Τέμπη ἔξ ἴσου νῦνήσατε. Εἰς τὰ Θεσσαλικὰ Τέμπη κατῆλθεν ὁ Ἀπόλλων, ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν ὄφιν Πύθωνα καὶ ἐκαθαρίσθη ἐν τῷ Πηγειῷ. Ἐκεῖθεν δὲ ἔκοψε τὸν λεόνταν κλάδον τῆς δάφνης καὶ ἐστεφάνωσε τὸ μέτωπόν του. *mas-ris*=ἄρρον. *insignemque uterum* (Apollinis pharetra et fraterna lyra). Ἡ λύρα λέγεται *fraterna*, ὡς ἐφευρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐρμοῦ, ὅστις ἐδώρισεν αὐτὴν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. *Hic* (Apollo). *pestis-is*=δ λοιμός. *princeps Caesar*=δ πρῶτος πολίτης τῆς Ρωμ. πολιτείας Ὁκταβιανός. *Persae*=οἱ Πάρθοι, οἵτινες εἶχον στασιάσει ἔνεκα συγκρούσεως Φραάτου καὶ Τιριδάτου περὶ διαδοχῆς τοῦ θρόνου. *Brilianni*=οἱ Βρετανοί, ταρασσόμενοι τότε ὑπὸ ἐμφυλίων ἐφίδων. Ἡ φυσ. σειρὰ τῶν λέξεων: *motus* (Apollo) *vestra prece aget* (ἀντὶ abaget) *bellum...a principe...in Persas.*

6.

ΒΙΒΛΙΟΝ Ι, ΩΔΗ ΞΧΙΠΠΙ

Quis...sit=δυνητ. εὔκτ. *desiderium*=πόθος. *pudor*=ἡ αἰδώς, περιορισμός. *modus*=μέτρον. *tam cari capititis, σύνδεσον πρὸς τὸ desiderio. praecipe τοῦ praecipio*=διδάσκω, προβλ.. ἔννεπε. *Melpomene*=ἡ Μελπομένη, μοῦσα τῆς τραγῳδίας, θυγάτηρ τοῦ Διός καὶ τῆς Μνημοσύνης. *liquidus*=ὑγρός, λαμπρός (ἐπὶ φωνῆς). *cithara*=ἡ κιθάρα καὶ ἡ ἱκανότης πρὸς τὸ κιθαράζειν. *Quintilius*=(Varus), ἐκ Κοεμῶνος, συνδεόμενος διὰ στενωτάτης φιλίας πρὸς τὸν Οὐδεργίλιον καὶ τὸν Ὁράτιον, ἀπέθανε τὸ 24 π. X. *urgeo-rsi* (β')=πιέζω. *ergo*=λοιπὸν (εἶναι ἀλήθεια; ἀπίστευτον (ἐπὶ ἀπροσδοκήτου γεγονότος). cui, σύνδεσον μετὰ τοῦ parei. *Pudor, Iustitia, Fides, Veritas, προσωποποιήσεις* τῶν μεγάλων τούτων ἀρετῶν, τὰς ὁποίας συνδεδυνασμένας εἶχεν ὁ Κοϊντίλιος καὶ αἱ ὁποῖαι μάτην θὰ ζητοῦν ἐν τῷ κόσμῳ ὅμοιον πρὸς τὸν ἀποθανόντα. *flebilis-is*=ἀξιοδάκνυτος, δηλ. πολλοὶ χρηστοὶ ἀνθρωποι τὸν κλαίουν. *tu frustra pius*=σὺ μάτην εὐσεβής (ἥ εὐσέβειά σου οὐδὲν ὠφελεῖ). *poscis deos*=ζητεῖς παχὰ τῶν θεῶν. *Quintilium, creditum heu non ita*: οἱ θεοὶ δηλ. δὲν σοῦ ἔνεπιστεύθησαν τὸν Κοϊντί-

λιον. ita, ὑπὸ τὸν δόρον τοῦτον, νὰ ἔχῃς δηλονότι τὸ δικαίωμα νὰ τὸν ζητήσῃς παρ' αὐτῶν μετὰ τὸν θάνατόν του. *Quid?*—τί δέ; *moderere*, β' ἐν. πρόσ. ἐνεστ. ὑπὸ. *moderor*=μετράζω, συθμίζω (χορδίζω ἔγχ. δογανον). *fides-is* καὶ συνηθέστατα *fides-iūm*=χορδή, λύρα. *blande*=έπιο. γοητευτικῶς. *arboribus auditam*, ὑπαινιγμὸς εἰς τὸν γνωστὸν περὶ Ὁρφέως μῦθον. *num redeat?* ἀράγε ἥθελεν ἔπανέλθει; *virga-ae*=ἡ ράβδος (κοιν. βέργα). *semel...compulerit*=ἄπαξ συνώθησε (μιὰ φορὰ ποὺ...). *non lenis fata recludere*=ὁ ἀδυσώπητος εἰς τὸ ν' ἀνοίγη ἐκ νέου τὰς πύλας τοῦ "Ἄδου πρὸς ἐπάνοδον τῶν νεκρῶν εἰς τὴν ζωήν. *niger grex*, διὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῷ "Ἄδῃ σκότος. *quidquid corrigere est nefas, levius fit patientia, ὑπέροχος συμβουλή*. Πρὸ τῶν πληγμάτων τοῦ θανάτου μόνον ὑπομονὴ ἐνδείκνυται.

7.

ΒΙΒΛΙΟΝ I, ΩΔΗ XXXVII.

1-12. *Nunc est bibendum*, δηλ. μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας. *bibo, bibi, potum* (γ')=πίνω. *nunc-nunc*, ἡ ἐπανάληψις δηλωτικὴ τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ ποιητοῦ. *pulsanda tellus pede libero*=saltandum est. *Saliates dapes*=Σάλιαι εὐωχίαι. *Salii*, οἱ Σάλιοι ἦσαν ἱερεῖς τοῦ Ἀρεως, ὑπὸ τοῦ Νουμᾶ κατασταθέντες πρὸς φρούρησιν τῆς οὐρανοπετοῦς ἀσπίδος, ἦτις ἐφυλάσσετο μετ' ἄλλων ἔνδεκα ὅμοιών ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀρεως. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου ἕκαστου ἔτους ἥγον μεγαλοπρεπῆ ἔορτὴν καὶ ἐχόρευον διὰ μέσου τῆς πόλεως ἐνοπλίους χορούς, ἔδοντες ὕμνους (*carmen saliare*). Τὴν ἔορτὴν ἐπηκολούθουν πλουσιώταται εὐωχίαι. *pulvinar-aris*=προσκεφάλαιον, κλίνη. Κατά τινα ἔορτὴν *lectister-nium* καλούμενην, οἱ Ρωμαῖοι, ἀφοῦ ἐκόσμουν τὰς κλίνας τῶν θεῶν, ἐξέθετον αὐτὰς εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ παρέθετον εἰς αὐτοὺς εὐωχίαν. Τοῦτο ἐγίνετο εἰς περιπτώσεις εὐτυχῶν ἐθνικῶν γεγονότων. *sodalis-is*=σύντροφος, ἑταῖρος. *ante hac*=δηλ. πρὸ τῆς ἥττης τῆς Κλεοπάτρας, ὅτε τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἡπειρείτο σοβαρῶς παρ' αὐτῆς. *Caecubum vi-nūm*=Καίκουβος οἶνος, ἐκ τοῦ Καικούβου, οἰνοφόρου χώρας τῆς Λατίνης. *avilus*=προγονικός. *depromō*=ἔξαγω. Ἡ φυσ. σειρά: *dum regina (Aegypti) parabat dementes ruinas et funus Capitolio et*

imperio (Romano). Τὸ Καπιτώλιον λαμβάνεται ὡς σύμβολον τῆς αἰωνίας Ράμης. *demens ruina*=ἄφρον ἐρείπιον ἀντὶ *demens regina*. *contaminatio* (ρ. α')=μιαίνω. *cum contaminato glege morbo turpium vigorum*, ἐννοεῖ τοὺς ἐκ τῆς νόσου λέπρας δυσειδεῖς ναύτας καὶ στρατιώτας τῆς Κλεοπάτρας. *impotens-nlis*=ἀκρατής. *impotens sperare quidlibet*, ἐννοεῖ τὴν Κλεοπάτραν, ἥτις ἐν τῇ φιλοδοξίᾳ τῆς ἥλιπτε καὶ τὰ ἀπιθανώτερα. *forluna dulci ebria*=μεθύονσα ἐκ τῆς γλυκείας εὐτυχίας (τῆς νίκης καὶ κυριαρχίας ἐπὶ τῶν Ρωμαίων). Ἡ εὐτυχία παρομοιαζομένη πρὸς ἡδύποτον γεννᾷ μέθην. 13-32. *minuo*, ρ. μειῶ. *vix una sospes navis*=μόλις ἐν σωθὲν πλοῖον (ὑπερβολή). *Iumphatus*, κατ' ἀνομοίωσιν ἐκ τοῦ *nymfalus*=νυμφόληπτος, μαινόμενος. *Mareolico* (vino)=νπὸ Μαρεωτικοῦ οἶνου περιφημος εὔσομος οἶνος ἐκ τῶν παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν Μαρεώτιδα λίμνην ἀμπέλων. *volantem* (*reginam*)=τὴν πετομένην (φεύγουσαν προτροπάδην) βασίλισσαν. *remis adurgens*=διὰ τῶν κωπῶν (διὰ τῶν πλοίων) καταδύων συντόνως. *accipiter-tris*=δ ἵεραξ. *velut accipiter adurget molles columbas*=ῶς ἵεραξ ὅρμῃ κατὰ δειλῶν περιστερῶν (πρβλ. Ὁμήρ. Ἰλιάδος X, στ. 139) «ἡὗτε κίρος ἐλαφρότατος πετεεινῶν οἴμησε μετὰ τρήφωνα πέλειαν». *campi Haemoniae*=αἱ Θεσσαλικαὶ πεδιάδες. *Haemonia* ἀπὸ τοῦ Αἴμονος, πατρὸς τοῦ Θεσσαλοῦ. *nivalis-is*=ἐπί. ηιονώδης. *fatale monstrum* ἡ Κλεοπάτρα χαρακτηρίζεται ὡς μοιραῖον τέρας, διότι ἀπετέλει πρωτοφανὲς φαινόμενον γυνὴ νὰ συλλάβῃ τόσον παράτολμα σχέδια. *muliebriler*=ἐπίο. θηλυπρεπῶς, *nec muliebriler expavitensem*: δτε δ Αἴγονστος ἐπεμπε τὸν Προκλήιον, ἵνα συλλάβῃ τὴν Κλεοπάτραν, αὕτη ἐπεχείρησε ν^ο αὐτοκτονήσῃ διὰ ξίφους ἀλλ᾽ ἐκολύθη ὑπὸ τοῦ Προκλήιου. *nec latentes oras reparavit cilia classe*=καὶ δὲν ἔξήτησε νὰ καταφύγῃ διὰ ταχέος στόλου εἰς ἀγνώστους παραλίας. Κατὰ τὸν Πλούταρχον ἡ Κλεοπάτρα φεύγουσα ἐπεχείρησε νὰ ὑπερνεωλκήσῃ τὸν στόλον τῆς ἀπὸ τὸν τότε ἴσθμὸν τοῦ Σουέζ, ἵνα σωθῇ εἰς τὸν Ἀραβικὸν κόλπον, ἀλλ᾽ οἱ Ἀραβεῖς ἐκώλυσαν αὐτήν. Πρὸς τιμὴν τῆς Κλεοπάτρας δ ποιητὴς παρουσιάζει αὐτὴν ὡς αὐτοβούλως καὶ ἀνδροπρεπῶς μὴ θελήσασαν νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς. *ausa visere et iacentem regiam* (domum) *vollu sereno*=ἔχουσα τὸ ψυχικὸν σθένος νὰ βλέπῃ μὲ ίλασδην πρόσωπον τὸ ἀνάκτορόν της ἡρειπωμένον. Ἡ Κλεοπάτρα φθάσασα φυγὰς εἰς Ἀλεξάνδρειαν, μετὰ τὴν ἥιττάν της, προσεπάθει ν^ο ἀποκρύψῃ τὴν συμφοράν της ἐξ ἐγωισμοῦ. *fortes et Ira-*

clare asperas serpentes=τολμηρὰ καὶ νὺ λάβῃ εἰς τὰς χεῖράς της ἀγρίους ὄφεις. *deliberata morte ferocior*=τολμηροτέρα γενομένη ἀφοῦ ἀπεφάσισε νὺ ἀποθάνῃ. Ἡ φυσ. σειρά: *invidens non humili mulier privata deduci superbo triumpho saevis Liburnis*=μὴ θέλουσσα ἢ οὐχὶ ταπεινὴ γυνὴ νὺ ἀχθῆ ἔκπτωτος τοῦ θρόνου ἐν ὑπερηφάνῳ θριάμβῳ (εἰς Ρώμην) διὰ φοβερῶν Λιβυρνίδων. *Liburna (navis)*=Λιβυρνικὴ ναῦς· Λιβυρνοί, λαὸς Ἰλλυρικὸς ἔχων ταχέα πλοῖα.

8.

ΒΙΒΛΙΟΝ II, ΩΔΗ VII.

O Pompei.. prime meorum sodalium...deducte. Ὁ Πομπήιος Οὔαρος, φίλος καὶ συμπολεμιστὴς τοῦ ποιητοῦ. *ultimum tempus*=ὅτε σχατος κίνδυνος. *Bruto militiae duse, ἐννοεῖ τὴν ἀοχήγιαν τοῦ Βρούτου κατὰ τὴν ἐν Φιλίπποις σύγκρουσιν αὐτοῦ καὶ τοῦ Κασσίου πρὸς τὸν Καίσαρα, ἥς μετέχει καὶ δὸς Πομπήιος Οὔαρος μετὰ τοῦ Ὁρατίου. redono=δωροῦμαι πάλιν. *Quiritem, ἐννοεῖ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Οὐάρου εἰς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, ἅτινα εἶχε στερηθῆ πρὸ τῆς χορηγήσεως τῆς ἀμνηστίας. sodalis=sύντροφος (μάχης): δεσμοὶ φιλίας ἐν τῷ πολεμικῷ μετώπῳ ἀναπτυχθέντες εἶναι ἀδιάρρητοι. morans dies=ἡ βραδυποροῦσα ἡμέρα. Αἱ ἡμέραι ἐν στρατοπέδῳ ἐν καιρῷ πολέμου εἶναι ἀνιαραὶ καὶ ὡς τοιαῦται κατὰ τὸ κριτήριον τοῦ στρατιώτου, φαίνονται μακραὶ (προβλ. ἡ ἡμέρα μοῦ φάνηκε χρόνος). merum-i=ὅτε σχατος οἶνος. *nilenlis capillos coronatus*=ἔστεφανωμένος τὴν στίλβουσαν κόμην. *Malobathrum Syrium*=Συριακὸν μαλόβιαθρον, ἐλαῦδες μύρον παρασκευαζόμενον ἐκ τῶν φύλλων δένδρου (προβλ. brilliantine). *Philippos et celerem fugam tecum sensi*=τὴν ἐν Φιλίπποις ταχεῖαν φυγὴν μετὰ σοῦ ἐδοκίμασα. Ἐν διὰ δυοῖν. *parmula-acē*=μικρὰ ἀσπίς. *relicta parmula non bene*. Ὁ Ὁρατίος ὡς ἀξιωματικὸς (tribunus militum) δὲν ἔφερεν ἀσπίδα, ἀλλὰ λέγει ταῦτα κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀρχιλόχου, ἀπόσ. 6, πρὸς δήλωσιν τῆς ἀτάκτου φυγῆς. *mīnax-acis*=ὅτε πινακίδες εἶναι οἱ ἀνδρεῖοι στρατιῶται τοῦ Βρούτου, οἵτινες, παρὰ τὴν ἀνδρείαν των, ἡττήθησαν ὑπὸ τῶν δειλῶν ἀντιπάλων των. *menlum-i*=τὸ γένειον. *turpe solum tetigere mento*. Τὸ ἔδαφος χαρακτηρίζει *turpe*=αἰσχρόν, ὡς ἀτιμασθὲν καὶ ϕυτανθὲν**

διὰ τοῦ αἵματος τῶν γενναίως πεσόντων. *densus*=δασύς, πυκνός. *par-
ventem*=κατεπτομένον. *Mercurius sustulit*, ὁ λόγιος Ἐρμῆς, προ-
στάτης τῶν ποιητῶν, ἐξήρπασεν αὐτὸν καὶ καλύψας διὰ πυκνοῦ νέφους,
τὸν ἔσωσε διὰ μέσου τῶν ἔχθρικῶν τάξεων (πρβλ. Ἰλ. Γ, στ. 380, Ε.
στ. 312 κ. ἔξ.). *resorbeo-ere*=ἀναρροιβῶ (ἐπὶ τῶν ἐξ ἐπιστροφῆς ἐπὶ
τῆς ἀκτῆς θραυσμένων κυμάτων). *in bellum*, ἐννοεῖ τὸν νέον πόλεμον,
οὗτος μετέσχεν ὁ Πομπήιος Οὔαρος ὑπὸ τὸν Σέξτον Πομπήιον ἐν
Σικελίᾳ. *frelis aestuosis*=διὰ τοῦ κλυδωνιζομένου πελάγους, ἡτοι τοῦ
Σικελικοῦ, ὃς πεδίου τῶν νέων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. *obligatus*=ὅ
δηφειλόμενος. *daps-pis*=δαίς, εὐωχία (κοινῶς τραπέζι). *redde Iovi*, ὃς
ἐὰν δὲ Πομπήιος εἴχε κάμει τὸ μα, ἀν τοθῇ. *depone sub lauru mea*,
ἐν τῇ ἐπαύλῃ τοῦ ποιητοῦ ὑπῆρχε δάφνη, ὑπὸ τὴν δποίαν θὰ ἀνέ-
παιε τὰ καταπεπονημένα ἐκ τῆς μαχᾶς στρατείας μέλη του. Ἰσως
ὅμως νὰ ὑπονοῇ, ὅτι ἐκτὸς τῆς πολεμικῆς δάφνης ὑπάρχει καὶ ἡ ἐν
εἰρήνῃ, ἐπαθλὸν τῶν διακρινομένων ποιητῶν. *cadus-i*=ὅ κάδος (δο-
χεῖον πήλινον). *destino*, ο. α' τάττω, δοίζω. *obliviosus*=ὅ προξενῶν
λήθην (λαθικηδής). *ciborium-ii*=κιβώτιον, εἶδος ποτηρίου πλατυστό-
μου (πρβλ. τὸ σημερινὸν ποτήριον σαμπάνιας). *exple-funde*, ζωηρὰ
ἀναπαράστασις τοῦ συμποσίου, διὸ δίδει διαταγὰς «γέμιζε...κέρνα». *up-
quentum-i*=ἡ ἀλοφὴ μύρου. *capax-acis*=εὐδύνωρος. *aprium-ii*=τὸ
σέλινον. *udus-i*=ἐπίθ. ὑγρός, εὐκαμπτος. *concha-ae*=ἄγγειον κογχό-
μιορφον. *depropero*=ο. α'=σπεύδω. Ἡ φυσ. σειρὰ τῶν λέξ. *quis* (cu-
rat) deproperare myrto? ἡ ἀτακτὸς πλοκὴ δηλωτικὴ τῆς ψυχικῆς διε-
γέρσεως τοῦ ποιητοῦ ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ φίλου του. *iactus Veneris*
=ὅ βόλος τῆς Ἀφροδίτης. Κατὰ τὴν παιδιὰν τῶν ἀστραγάλων (εἶδος
σημ. ζαριῶν) ὅταν οἱ ἀστράγαλοι ωιπτόμενοι παρουσίαζον ἐπὶ τῆς ἄνω
ἐπιφανείας των τοὺς ἀριθμοὺς 1, 2, 4 καὶ 6 (3 καὶ 5 δὲν ὑπῆρχε) ἦτο
ἡ ἐπιτυχεστέρα βολή· ὅταν παρουσίαζετο καὶ εἰς τοὺς 4 ἀστραγάλους ὁ
ἀριθ. 1, ἡ βολὴ ἦτο ἡ κακίστη. *arbiter bibendi*=ὅ συμποσίαρχος.
bacchor=ο. α' βακχεύω, μαίνομαι (μεθῶ). *Edoni-orum*=οἱ Ἦδωνοί,
λαὸς Θρακικός, οἰνοπότης διότι ἐκεῖ ἐπεχωρίαζεν ἡ λατρεία τοῦ Βάκ-
χου. *recepto amico dulce est mihi furere*: καὶ ἡμεῖς ἐπὶ ἀποσδοκή-
των εὐαρέστων γεγονότων λέγομεν «Θὰ τρελαθῶ ἀπὸ τὴν χαρά μου».

9.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΙ, ΩΔΗ ΞΧ.

1-12. *usitatus-a-um* (τοῦ usitor) = ὁ ἐν κοινῇ χρήσει, ὁ συνήθης. *tenuis* = ἔπιδ. λεπτός. *penna-ae* = ἡ πτέρωξ. *biformis-is* = δίμορφος. *vates-is* = μάντις, ποιητής. *urbis* ἀντὶ *urbes*. Ἡ φυσ. σειρά: *ferar per liquidum aethera biformis vates non usitata nec tenui penna. biformis*, διότι φαντάζεται ἑαυτὸν ὡς κύκνον καὶ ποιητήν. Ο 'Οράτιος δύνομάζει τὸν Πίνδαρον «Θηβαῖον Κύκνον». Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη αἱ ψυχαὶ τῶν ποιητῶν μετὰ θάνατον ἔζων ὑπὸ μορφὴν κύκνων, διατηροῦσαι οὕτω τὴν ἴκανότητα πρὸς τὴν φύσην. *non ego... obibo* = ἐγὼ δὲν θ' ἀποθάνω, δὲν θ' ἀφανισθῶ. *quem vocas* = τὸν διοῖον προσφωνεῖς (μὲ τὸ ὑστατὸν χαῖρε). *nec stygia cohubebor unda* = οὔτε θά κορατηθῶ ἀπὸ τὰ ὕδατα τῆς Στυγός. *iam-iam* = μετ' ὀλίγον (τὸ σημ. ἰδοὺ-ἰδού). *residunt τοῦ resido* = ἐπικάθημαι, περιβάλλω. *crus-cruris* = ἡ κνήμη. *pellis-is* = τὸ δέρμα. *et album mutor in alitem* = καὶ μεταβάλλομαι εἰς λευκὸν πτηνὸν (κύκνον). *superne* = ὑπερθεν, εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματός μου. *leves plumae* = λεῖα πτύλα.

13-20. *visam* μέλ. τοῦ *viso* = θεῶμαι, βλέπω. *notior Daedaleo-Icaro* = γνωστότερος (δύνομαστότερος) τοῦ Ἰκάρου τοῦ ιεῦ τοῦ Δαυδάλου (ὅ ὑπαινιγμὸς γίνεται ὡς πρὸς τὴν τόλμην καὶ ὅχι τὴν πτῶσιν τοῦ Ἰκάρου). *gementsis Bosphori litora* = τοῦ στενάζοντος Βοσπόρου τὰς ἀκτὰς (ὅ στεναγμὸς ἔξι αἰτίας τῆς βοῆς καὶ τοῦ παφλασμοῦ τῶν κυμάτων). *Syrtisque Gaetulas* = τὰς Γαιτουλικὰς Σύρτεις. Ἡ χώρα τῶν Γαιτούλων ἐν τῇ Ἀφρικῇ, πρὸς νότον τῆς Νομιμίας. *canorus ales* = φύδικὸν πτηνόν. *Hyperborei campi* = αἱ πεδιάδες τῶν Υπερθιρεών, ἀγνώστων πρὸς Β. λαῶν. *dissimulo* = ἀποκρύπτω. Ἡ φυσ. σειρά: *me noscent Colchus et Dacus qui dissimulat metum* *Marsae cohortis et ultimi Geloni*. *Geloni* = οἱ Γελωνοί, λαὸς Σκυθικὸς (ἐν τῇ Οὐκρανίᾳ) πλησίον τοῦ Βορυσθένονς. *disco* = μανθάνω. *perilus* = ἔμπειρος, πολιτισμένος. *Hiber* = Ἰβηρ (Ισπανός). *potor-oris* = πότης. *potor Rhodani* = ὁ παροικῶν τὸν Ροδανόν. 21-24. *absint inani funere neniae* = μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀνωφελῆ (περιττὴν ἐφ' ὅσον θὰ εἴμαι ἀθάνατος) κηδείαν μου οἱ θρῆνοι. (Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὲ κλαύσουν, ὅταν ἀποθάνω). *nenia-ae* = ἡ νηγία, ὁ ἐπικήδειος θρῆνος. *luctusque turpes et querimoniae* = καὶ τὰ ἀπρεπῆ (εἰς τὴν ἀθανασίαν).

'Ορατίον •Ωδαί (Έκδ. 1949)

μουν) πένθη καὶ οἱ σχετλιασμοὶ (αἱ μεμψιμοιράι) ἢ τὰ παραμορφοῦντα τὸ πρόσωπον πένθη. *compesco-ii* (γ')=συγκρατῶ. *clamorem* (τυυμ). *supervacuus*=περιττός, ἀνωφελής. *mille supervacuos honores se-pulcri*=ἄφες τὰς ἀνωφελεῖς τιμὰς τὰς νενομισμένας κατὰ τὴν ταφήν.

10.

ΒΙΒΛΙΟΝ III, ΩΔΗ VIII.

caelebs-ibis=δ ἄγαμος. *Calendae Martiae* ἢ *Calendae semi-neae*. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην αἱ Ρωμαῖαι δέσποιναι ἔώραξον ἐπὶ τοῦ Ἡσυχλίνου λόφου τὰ Matronalia πρὸς τιμὴν τῆς Iunonis Lucinae ἀντιστοίχου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν θεότητα Εἰλείθυιαν, τὴν προστάτιδα τῶν τοκετῶν. *acerra-ae*=τὸ θυμιατήγιον. *tus-uris*=τὸ θυμίαμα, δ λιβανωτός. *caespes-ilis*=χροτόπλινθος. Διὰ τοιούτων πλίνθων εἶχε κατασκευάσει, φαίνεται, δ Ὁράτιος πρόχειρον βωμόν. *docte*. Ὡ φυσ. σειρά: *miraris*, docte, sermones utrius linguae ἐννοεῖ τὸν Μαικήναν, δστις ἥτο κάτοχος πλὴν τῆς λατινικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. *voueo-vi-otum* (β')=ὑπόσχομαι ἀφιέρωμα εἰς τὸν θεόν, «κάνω τάμα». *erulae-arum*=έορταστικὴ ἐστίασις (κοιν. γλέντι). *albus caper*=λευκὸς τράγος. Εἰς τοὺς ἄνω θεοὺς ἔθυνον λευκὰ ζῷα. *prope funeratus*=ὅτε μικροῦ δεῖν ἐκηδεύθην. *arboris iclu*. *ictus-us*=πλῆγμα. Ὁ ποιητὴς διμιεῖ περὶ κινδύνου, τὸν δποῖον διέτρεξε, πληγεῖς ὑπὸ καταπεσόντος κατὰ τῆς κεφαλῆς του δένδρου τοῦ κήπου του. *festus-a-um*=έορταστικός. *anno redeunle*=«περιτελλομένων ἐνιαυτῶν» (κάθε χρόνο). *cortex-icis*=δ φελλός. *adstrictus*, τοῦ q. *ad-stringo*=συσφίγγω. *pix-icis*=ἡ πίσσα. hic dies demovebit corticem (προσωποποίᾳ). *amphora-ae*=ἀμφορεύς. *amphora insti-tuta bibere fumum*, οἱ Ρωμαῖοι κατεσκεύαζον συνήθως τὴν οἰναποθήκην εἰς τοιαύτην θέσιν, ὅστε νὰ καπνίζεται ἀπὸ τὴν ἐστίαν, διότι εἴχον τὴν γνώμην δτι δ οἶνος ἀπέκτα ταχέως τὰς ἰδιότητας τοῦ παλαιοῦ οἴνου. *consule Tullo*: δ A. Οὐοκάτιος Τύλλος, ὑπατος τὸ 33 π. X. δτε δ Μαικήνας ἔχάρισεν εἰς τὸν Ὁράτιον τὴν Σαβινικὴν ἔπαινυν. *sime* τοῦ *sumo-mpsi-um* (γ')=λαμβάνω, ἀναλίσκω. *sospes-ilis*=σῶος. *cyalhos amici sospitis*=ποτήρια (εἰς ὑγείαν) τοῦ σωθέντος φίλουν. *lucerna-ae*=δ λύχνος. *perfer in lucem*=νὰ ἔχῃς τοὺς λύχνους ἀναμμένους μέχρι πρωίας. (Ὁ Ὁράτιος ἐσκόπευε νὰ κάμῃ παννύ-

χιον ἑορτήν). *procul esto omnis clamor*, ὁ ποιητής διαβεβαιοῦ τὸν φίλον περὶ ἀθορύβου καὶ ἀδιαταράκτου παννυχίδος. *mitte civiles super urbe curas* εἶχε δίκαιον ὁ ποιητής νὰ συνιστᾷ εἰς τὸν πολυάσχολον Μαικήναν νὰ ἀφῆσῃ κατὰ μέρος τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τὰς ὑπὲρ τῆς πόλεως φροντίδας. «*οὐτέποτε λιγάκι ἔξω*». Ὁ Ὀκταβιανὸς τότε εἶχε ταξιδεύσει εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀφήσας ἀναπληρωτήν του τὸν Μαικήναν. *Cotiso-onis*, βασιλεὺς τῶν Δακῶν, ἡττηθεὶς τῷ 29 π. Χ. μετὰ τῶν Σκυθῶν ὑπὸ τοῦ Μ. Κράσσου. *infestus-a-um*=δυσμενής, ἐχθρός. *dissideo-edi-essum* (β')=δίσταμα. *Medus dissidet sibi*, ἐννοεῖ τὰς ἐμφύλιους ἔριδας Φραάτου καὶ Τιριδάτου. *luctuosus-a-um*=πολυπενθής. *armis (sibi) luctuosis*, διότι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος γίνεται πρόξενος πολλοῦ πένθους. *Cantaber*=ὁ Κανταβριόκος. Ἐθνος Ἰσπανικόν. Οἱ Ἰσπανοὶ ἡττήθησαν τῷ 29 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ Στατιλίου Ταύρου. *catena-ae*=ἡ ἄλυσις. *serus-a-um*=βραδύς, δψιμος. *laxo*, ρ. α' χαλαρῶ. *neglegens ne qua populus laboret* ἡ αὐτὴ σύστασις ἐδόθη ἀνωτέρῳ διὰ τοῦ *mitte civiles curas. privatulus*=ἰδιώτης κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *magistratus. parce nimium cavere*=noli nimium cavere=μὴ στενοχωρεῖσαι πάρα πολύ, «*οὐχίτο λίγο ἔξω*». *cape laetus dona praesentis horae*=φαιδρὸς δέκουν τὰ δῶρα τῆς παρούσης ὥρας.

11.

ΒΙΒΛΙΟΝ III, ΩΔΗ XXV.

Quo=ἐπίσ. ποῦ: *nemus-oris*=δρυμός, δάσος. Ἡ φυσ. σειρά: in quae nemora aut in quos specus agor θεόληπτος ὁ ποιητής φαντάζεται ἕαυτὸν ἀπαγόμενον ὑπὸ τοῦ Βάκχου. *mens nova*=καινὸς νοῦς, ἐνθουσιασμός. *meditor*, ρ. μελετῶ, διανοοῦμαι. *insero*=ἐνείρω, συγκαταλέγω. *recens-nitis*=νέος, καινός. *non secus*=οὐχὶ ἄλλως, δηλ. διμοίως. *stupreo*=θαυμάζω, ἐκπλήττομαι. *Euhias-adis*=ἡ Εὐνάς, Βάκχη, Μαινάς. *candidus-a-um*=στίλβων ἐκ λευκότητος. *lustratus-a-um*=ὅ περιοδευόμενος. *devius-a-um* (*de-via*)=ὅ ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ ὕν, ὁ ἀποπλανώμενος τῆς ὁδοῦ. *valentium vertere*=τῶν δυναμένων νὰ ἐκριζώσουν. *procerus-a-um*=ἐπιμήκης. *fraxinus-i*=μελία (δένδρον). *rampinus-i*=βλαστὸς ἀμπέλου, οἰναρίς.

12.

ΒΙΒΛΙΟΝ III, ΩΔΗ XXX.

perennis-is=(*per-annus*) ὁ διαρκῶν ὅλον τὸ ἔτος, αἰώνιος. *silus-us*=ὅ εὐρώς (*χοινὸς μοῦχλα*). *regalis silus*=ὅ βασιλικὸς εὐρώς, τὸ εὐρωτῶν διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου μεγαλεῖον. *edax acis*=ὅ διαβιβρώσκων, ὁ ἀφανίζων. *imber edax*, ἐνεκα τῆς διαβρωτ. δυνάμεως τοῦ ὕδατος. *non omnis moriar*=δὲν θὰ ἀποθάνω δλόκληρος. (Ἐκ τοῦ ἐγώ μου θὰ ἀποθάνῃ μόνον τὸ φθαρτὸν σῶμα, τὸ πνεῦμα μου θὰ ζῇ εἰς τὰ ἀθάνατα ἔργα μου). *Libilina-ae*=ἡ Λιβιτίνη Ἀφροδίτη, ὡς θεὰ τῶν κηδειῶν καὶ τοῦ θανάτου. Παραδοξοτάτη σύγχυσις τοῦ ἔρωτος, τοῦ σφρίγους τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, δηλ. τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Περσεφόνης. *usque recens*=ἀδιαλείπτως νέος. *dum scandet Capitoliū*, δηλ. αἰωνίως, διότι κατὰ τοὺς Ρωμ. ἡ πόλις των ἥτο αἰωνία. *cum tacita virgine*=μετὰ τῆς σιωπηλῆς παρθένου ἐννοεῖ τὴν Vestalem maximam, ἥτις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θυσίας βοηθοῦσα τὸν Pontificem ἵστατο σιωπηλὴ μετὰ τῶν ἄλλων Ἐστιάδων. *Aufidus-i*=ὅ Αὔφιδος, ποταμὸς τῆς Ἀπουλίας, πατρίδος τοῦ Ὁρατίου. *Daunus*=ὅ Δαυνος, ἀρχαῖος βασιλεὺς τῆς χώρας *raui per aquae*, οὗτο καλεῖται ὁ Δαῦνος ὃς βασιλεύων χώρας αὐχμηρᾶς, πτωχῆς εἰς ὕδατα. *obstrepo-ui-itum-(γ')*=ψιφῶ, θιουβῶ. *ex humili potens* (*factus*) ὁ Ὁρατίος, διότι ἥτο νέὸς πτωχοῦ ἀπελευθέρου. *Aeolium carmen*=τὸ Αἰολικὸν μέλος, ἡ λυρικὴ ποίησις τῆς Σαπφοῦς καὶ τοῦ Ἀλκαίου. *sume superbiam Melpomene*, λάβε διὰ τὸν ἔαυτόν σου, ἀποδέχθητι τὴν ὑπερήφανον τιμὴν Μελπομένη. *quaesitam meritis*=*quam* (*superbiam*) *meritis quaesivisti*=ἥν διὰ τῶν ἐπαξίων ἔργων σου ἀπέκτησες. Ὁ Ὁρατίος, μετριάζων τὴν ὑπερηφάνειάν του, ἀποδίδει τὰ ποιήματά του εἰς τὴν ἐμπνεύσασαν αὐτὸν Μοῦσαν Μελπομένην.

